

RÅD OM

NYA EKONOMI- BYGGNADER PÅ LANDSBYGDEN

RÅDGIVNINGSBLAG PRODUCERAT AV LÄNETS
KOMMUNER, KRONOBERGS LÄNS HEMBYGDS-
FÖRBUND, LRF SYDOST, LÄNSSTYRELSEN I
KRONOBERG OCH SMÅLANDS MUSEUM

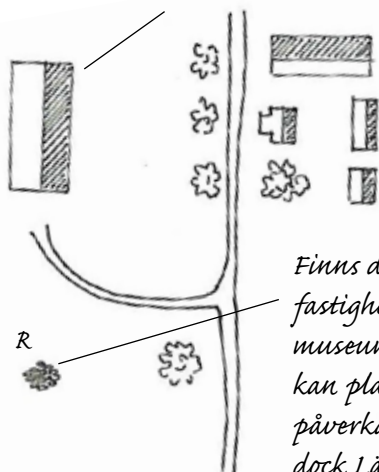
En levande landsbygd är en förutsättning för vår kulturmiljö!

Informationen vänder sig till dig som har hus eller gård på landsbygden och funderar på att bygga nytt, exempelvis stall, ladugård, garage, vedbod eller annan ekonomibyggnad. Här får du råd om hur du kan anpassa den nya byggnaden till det omgivande landskapet och bebyggelsen. Du kanske redan har befintliga byggnader som står oanvända. Fundera i första hand på om de går att använda på annat sätt. En gammal byggnad är ofta välbyggd och bär på minnen från äldre tider. Besök gärna Länsstyrelsens hemsida, www.g.lst.se. Där hittar du mer information om fönster, tak, grund, fasad, ytterdörrar och verandor samt förslag om ny-, om- och tillbyggnader av bostadshus.

Placering av nya byggnader

Det är svårt att placera en byggnad rätt. Det är många faktorer som man måste ta hänsyn till: tillgänglighet, markförhållande, fornlämningar, strand-skydd, naturskyddade områden med mera. Tag gärna hjälp! Kontakta din kommun, Länsstyrelsen eller Smålands museum.

Den nya ladugården har placerats ca 100 meter från den ursprungliga gårdsmiljön.

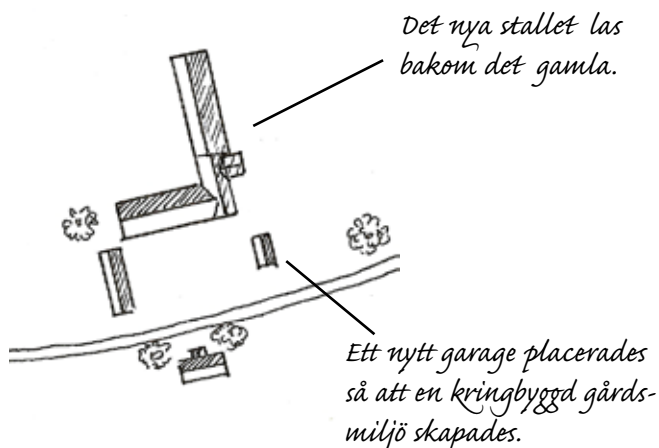
Finns det fornlämningar på din fastighet? Kontakta Smålands museum för rådgivning om hur du kan placera ditt nya hus utan att påverka fornlämningarna. Det är dock Länsstyrelsen som beslutar om du kan bygga.

Varje enskild byggnad i en gårdsmiljö bidrar till helheten. En byggnad som försvinner eller som kommer till påverkar hela miljön. Tänk till innan du river eller bygger nytt! Här har en ny byggnad som inrymmer ett SPA placerats på ett bra sätt i en befintlig gårdsmiljö.

Om du har en gårdsmiljö som kan störas av en ny byggnad, kan ett alternativ vara att lägga den bakom en annan. Ett annat kan vara att placera den en bit ifrån.

En ny byggnad kan även förbättra en befintlig gårdsmiljö. Kanske har en byggnad tidigare rivits. Den nya byggnaden kan då fylla ett tomrum och åter-skapa en hel gårdsmiljö.

Bygglov och andra bestämmelser

- Ring din kommun så får du besked om det krävs bygglov eller annan typ av tillstånd.
- Ska du bygga ett djurstall krävs tillstånd av Länsstyrelsen som ser till att regler för djurskydd efterlevs.
- Även om det inte krävs bygglov skall du ta hänsyn till den omgivande miljön, grannar o s v.
- Du skall kontrollera om det finns till exempel fornlämningar, strandskydd eller naturskyddade områden där du tänkt bygga eller i närheten. Kontakta din kommun, Smålands museum eller Länsstyrelsen för vidare information.

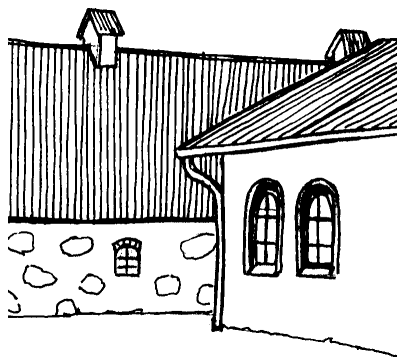
*Tänk på att alla har ett ansvar för vår gemensamma miljö.
Dit hör husens utsidor!*

Byggnadsskick och former

Traditionellt har man använt byggnadsmaterial som fanns i gårdens närhet. Därför är husen uppförda i trä och står på grund av natursten. Taken täcktes med halm, trästickor, torv och brädor. Det var först under 1900-talet som man började använda nya takmaterial, som till exempel plåt och eternit på ekonomibyggnaderna.

Byggnadsmaterialet gav husen deras form och storlek. Ett halmtak krävde en brant taklutning, tillgången till trävirke bestämde väggarnas tjocklek och utformning.

Det nya stallet till höger och det gamla i bakgrunden har båda bågformade fönster och samma takmaterial. Det nya stallet är putsat med grått ofärgat bruk som står sig bra mot det gamla stallets gråstensmurar.

Tänk på att:

En ny byggnad kan anpassas till en befintlig miljö om man utgår från omgivande byggnader och använder samma material, färgsättning, form eller detaljer som de har.

När den nya byggnadens konstruktion kräver nya material eller annan form, kan man istället tänka på färgsättning, detaljer och placeringen av byggnaden.

Bygg enkelt och tydligt. Det enkla är ofta det vackraste.

Det estetiska värdet även har ett ekonomiskt värde. Ta hjälp av en sakkunnig. Det är en kostnad du sparar in i längden.

Trä är det vanligaste byggnads- materialet i Småland

Byggnader i trä är lätta att anpassa till befintliga byggnader. Ett hus vars form eller storlek skiljer sig från övrig bebyggelse kan smälta in i miljön om den kläs med träpanel och målas i falurött. Idag är det vanligt att bygga djurstallar i trä med rödfärgad glespanel och svartmålade portar som hänger på skenor. En ny byggnadstyp som passar i ett modernt lantbruk men som genom materialvalet smälter in i en befintlig gårdsmiljö.

Enkelt utformat nybyggt garage med rödfärgad träfasad och sinusprofilerad korrugerad plåt på taket.

Trä och falu rödfärg är billiga och enkla material med tradition i den småländska landsbygden!

Färg som material och kulör

Den rödmålade ladugården och ladan är en vanlig bild som möter oss på landsbygden. Här står den nya byggnaden bredvid en äldre. Genom bland annat färgvalet fungerar de bra tillsammans.

Falu rödfärg åldras vackert och är lätt att underhålla.

Visste du:

- att den faluröda färgen är den äldsta och mest använda färgtypen i vårt land.
- att den finns i två kulörer, den ljusa och den mörka. Slamfärg finns för övrigt även i en mängd andra kulörer.
- att även knutar och vindskivor fick den faluröda färgen.
- att den äldsta typen av dörr är bräddörren, stående brädor som hålls samman med tvärsålar på baksidan. Den används med fördel på ekonomibyggnaden. En gammal tradition var att tjära den. Ren trätjära är genomskinlig men tillsätter man kimrök blir den svart. Använd inte stenkols-tjära!

Nya material

Om du ska bygga nytt går det bra att använda nya material. Tänk bara till lite extra om du vill anpassa det nya till det gamla!

Fibercement, pannplåt eller sinuskorrugerad plåt är takmaterial som kan passa bra på såväl nya som gamla ekonomibyggnader i en befintlig gårdsmiljö.

En byggnad uppförd med cementblock och med grå eller vita putsade ytterväggar, kan fungera bra intill en byggnad med stomme av gråsten.

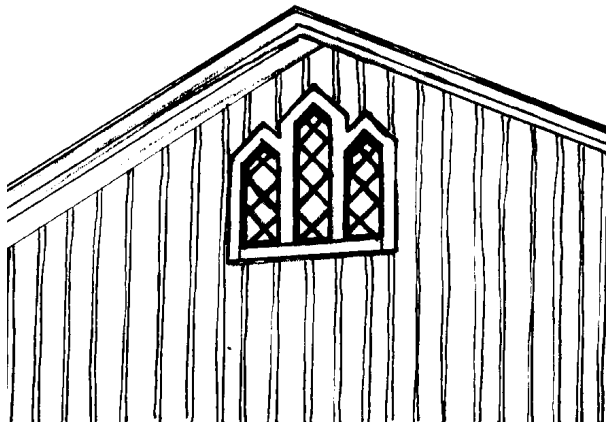
Pannplåt är en äldre typ av plåt som numera nyttillverkas.

Sinusprofilerad korrugerad plåt, med en rund profil, är ett bättre alternativ än den trapetsprofilerade som har skarpa kanter och ger hårda skuggor.

Bilden är ur rådgivningsbladet "Tak o grund", Byggnadskultur Kronoberg, dec 1992.

Detaljer gör helheten

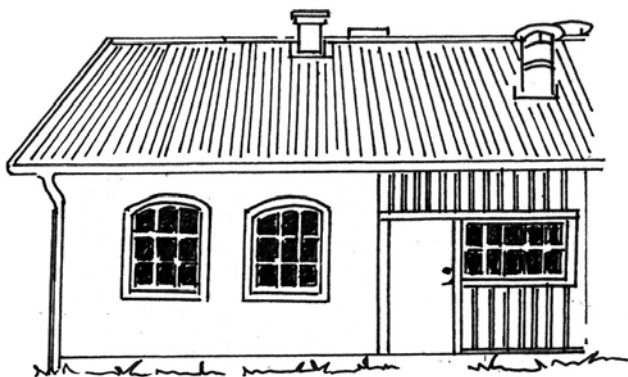
Detaljerna på byggnaderna som dörrar, fönster, fönsterfoder, takfot har ofta ett lokalt formspråk. Titta på gårdens byggnader eller andra byggnader i trakten. Ett "svalhål" eller en fönsterform är exempel på detaljer som man kan återuppta i den nya byggnaden. Det ger lokal karaktär.

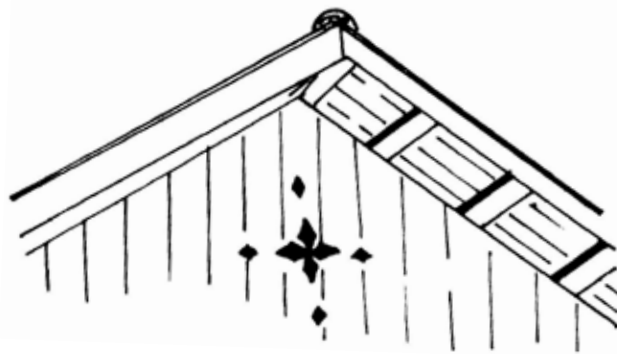
Ett fönster blir ett smycke på fasaden.

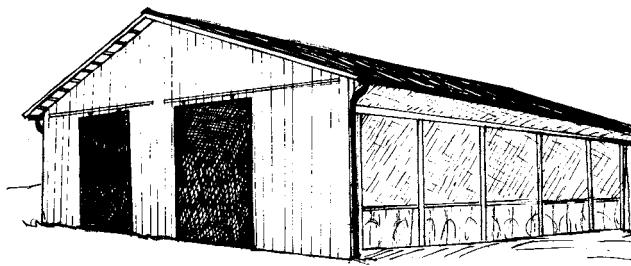
De svartmålade hängande portarna ochnockventilationen är moderna lösningar som ger tjurstallet ny karaktär. Takutsprånget och fönsterfodrens speciella form ger det en traditionell karaktär.

Den nya ladugårdens putsade fasad har brutits upp med hjälp av ett avsnitt som är klätt med rödfärgad stående locklistpanel. De bågformade fönstren och det liggande rektangulära fönstret är detaljer som man hittar i andra byggnader på gården. Skorstenen på taket är putsad och har fått ett profilerat krön.

"svalhål" finns i massor med varianter. Se dig omkring där du bor. Hur ser de ut hos dig? Här har man använt en gammal form i en ny byggnad.

Djurstall idag konstrueras ofta med en öppen långsida där man på ett enkelt sätt kan utfodra djuren. På kortsidan brukar det finnas skjutportar i trä genom vilka man gödslar ut. Taket har en flack vinkel som bidrar till att ventilationen i denna typ av byggnad blir så effektiv som möjligt. Fasaden är klädd med en gles rödfärgad panel. Konstruktionen är anpassad till dagens djurskötsel medan material och färgval knyter an till det traditionella.

Lästips

Ladans lov. Nya användningar av lantbrukets ekonomibyggnader. Ann Moreau, Länsstyrelsen i Kalmar län, 2004

Lantbrukets äldre ekonomibyggnader — ett kulturarv värt att vårda. Temanummer, juni 2004, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Lantbruksenheten

På www.g.lst.se finns övriga rådgivningsblad i serien Byggnadskultur i Kronoberg.

Värdefulla gårdsmiljöer i Kronobergs län. Sofia Uppman, Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2005

Text och illustrationer till detta blad av bebyggelseantikvarie Jenny Svensgård, Smålands museum, september 2007.